

v obrysu trojúhelníkovité až obvejčité, s vrcholovým lalokem zahnutým dovnitř, žluté nebo načervenalé; stylopodium žlutozelené. Dvounažky v obrysu téměř okrouhlé, 1,7–2,5 mm dl. a zpravidla o málo širší, šedé až šedohnědé; merikarpia se zvlněnými a nepravidelně zubatými, ostrými primárními žebry, na ploše mezi žebry s hrboleky, někdy nepravidelně částečně splývajícími; sekreční kanálky po 1 až několika ve valekulách i na komisurální straně. (VII–)VIII–IX. Tf.

$2n = 16$ (extra fines)

Ekologie a cenologie: Obligátní halofyt slanisk a slaných luk, často u nás rostl na vývěrech hořkých minerálních vod; roste na slaných půdách typu solončaků a slanců. Konkurenčně velmi slabý druh, rostoucí pouze na místech s nezapojeným nebo narušeným bylinným porostem. Zastoupen zejména ve společenstvech svazu *Scorzonero-Juncion gerardii*, popř. svazů *Puccinellion limosae* a *Thero-Salicornion strictae*.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácně v planárním stupni nížin sz. Čech (Poohří a Podkrušnohoří) a na j. Moravě; kdysi nalezen v Polabí u Nového Bydžova; vzhledem k zániku slaných biotopů na většině lokalit již vyhynulý. § Δ – Mapy: ŠMARDA XM 1963:map. 43 (Morava); ŠOURKOVÁ in HEN-

DRYCH Acta Univ. Carol.-Biol. 1968: 306, 1969; KUBÁT 1986:35; GRULICH 1987:map. 1 (j. Morava).

T: 2a. Žatec. Poohří (Staňkovice, †? – poslední údaj 1984; Čermnky; Hořenice; Bylany; Zaječice u Mostu – vše †), 14a. Bydž. pán. (mezi Prasekem a Kobylcemi, †), 17a. Dunaj. kop. (Březí, †; Dobré Pole, †), 18a. Dyj.-svr. úv. (více lokalit †, dnes pouze Nový Přerov; Sedlec u Mikulova, břeh Nesytu), 18b. Dolnomor. úv. (Kunovice, †), 19. B. Karp. step. (mezi Popovicemi a Podolím, †), 20b. Hustop. pah. (více lokalit v jz. části, dnes všechny †).

Celkové rozšíření: Souvisleji v z. a jz. Evropě a panonské oblasti stř. Evropy, roztroušeně na slaniscích hercynské oblasti (Čechy, Německo), v Dánsku a j. Švédsku po ostrovy Óland a Gotland; sz. Afrika. – Mapy: KNAPP et al. 1978:325; MEUSEL et al. 1978:309; HULTÉN NE 1986:704.

Kříženci

3 × 2a. *Bupleurum falcatum* × *longifolium* subsp. *longifolium* = *Bupleurum* × *sitenskyi* ŠOURKOVÁ Novit. Bot. Inst. Hort. Bot. Univ. Carol. Prag. 1972:21, 1973.

Vzácný kříženec s listy s vrcholově souběžnou žilnatinou (znak *B. falcatum*), habitem, větvením a tvarem listů podobný *B. longifolium*. Doložen jedinkrát z fyt. o. 8. Čes. kras (Radotín).

19. *Apium* L. – celer (miřík) *)

Apium LINNAEUS Sp. Pl. 264, 1753. – Syn.: *Apium* sect. *Euapium* DC. Prodr. Syst. Natur. 4:101, 1830.

Lit.: HELM J. (1972): *Apium graveolens* L. Geschichte der Kultur und Taxonomie. Kulturpflanze 19:73–100. – SHORT P. S. (1979): *Apium* L. sect. *Apium* (Umbelliferae) in Australasia. J. Adelaide Bot. Gard. 1:205–235. – BARTOŠ J. (1986): K aktuálním otázkám výroby celeru. Záhradnictvo 11:162–164.

Dvouleté lysé byliny s přímou, bohatě větvenou lodyhou. Přízemní listy 1–2 × zpeřené, dl. řapíkaté, lodyžní 3četné, krátce řapíkaté až přisedlé. Okolík ± plochý z několika okolíčků, obal i obalíčky chybějí. Květy oboupohlavné, zelenobílé. Dvounažky kulovitě vejcovité, z boku mírně smáčklé, s jednodílným, jen na vrcholu rozděleným karpoforem; merikarpia na průřezu pětiúhelníkovitá, s 5 zaobleně vystouplými hlavními žebry; sekreční kanálky po 1–3 ve valekulách a zpravidla po 2 na komisurální straně. – Asi 3–5 druhů převážně v mírných pásech Eurasie, Jižní Ameriky, Austrálie a Nového Zélandu. – Protandr. Entomogam.

1. *Apium graveolens* L. – celer vonný (miřík celer) Tab. 71/2

Apium graveolens LINNAEUS Sp. Pl. 264, 1753.

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 599. – Extra fines: BOURGEOU Fl. Canar., no 208. – DOMIN et KRAJINA Iter Roman. 1931, no 3122b. – MAGNIER Fl. Selecta Exs., no 295.

Kořeny svazčité, světlé, u var. *rapaceum* na spodní straně podzemní nebo zčásti nadzemní, kulovité až šir. kuželovité bulvy. Lodyha přímá, odzola bohatě vícenásobně větvená (přičemž postranní kvetoucí větve převyšují centrální lodyhu), 50–80(–120) cm vys., nezfetelně rýhovaná. Čepel

přízemních listů v obrysu šir. vejčitá, až 15 cm dl. a 12 cm šir., lístky krátce řapíkaté až přisedlé, obvejčité, v hor. části hrubě nepravidelně zubaté až hlouběji členěné, zuby s chrupavčitou špičkou; řapík silný, žlábkovitý, na spodní straně rýhovaný; lodyžní listy až 5 cm dl., čepel v obrysu trojúhelníkovitá až okrouhlá, dlanitě 3četná až 3klaná, lístky (útrojky) na vrcholu hrubě nepravidelně zubaté, bez pochvy přisedlé. Okolíky 7–9četné, okolíčky asi 20květé, stopky vnějších okolíčků delší než vnitřních, asi 2,5–3,0 cm dl. Korunní lístky obsrdčité, dovnitř ohnuté, asi 1 mm dl.; stylopodium

*) Zpracoval P. Tomšovic

nízce kuželovité. Merikarpia 1,5–2,0 mm dl., ca 1 mm šir., na povrchu jemně hrbokatá, šedohnědá. VI–VIII. Hkf.

2n = 22 (extra fines)

Variabilita: Původní planý typ var. *graveolens* (syn.: *A. g. var. palustre* EHRH. ex HOFFM., *A. g. var. sylvestre* C. PRESL) je rozšířený na mořských pobřežích, popř. na vnitrozemských slaniskách. Vyznačuje se svazčitými kořeny, tenkými lodyhami a řapíky. Pěstované typy jsou členěny podle užívaných částí: listový (naťový) celer se svazčitými kořeny a jemně členěnými listy (var. *secalinum* ALEF.), řapíkový celer se ztlustlými listovými řapíky [var. *dulce* (MILL.) PERS.] a bulvový celer se ztlustlou podzemní bulvou [var. *rapaceum* (MILL.) GAUD.].

Ekologie a rozšíření v ČR: Plané rostliny var. *graveolens* rostou mimo naše území na zasolených místech pobřeží i vnitrozemí. U nás volně rostou pouze rostliny přechodně zplanělé z kultury, a to na rumišťích, kompostech apod. (společenstva řádu *Sisymbrietalia*). Ojedinele považuje GILLI (Verh. Naturforsch. Ges. Brünn 61:30, 1930) za původní výskyt u Klobouk. Celer vonný se pěstuje po celém území; vyžaduje hlinité až hlinitopísčité, dostatečně vlhké, dobře vyhnojené půdy s dostatkem vápníku a většinou umělé zavlažování.

Celkové rozšíření: Planý typ var. *graveolens* je rozšířen podél pobřeží Evropy (kromě severní), s. Afriky a jz. Asie. Zplanělé rostliny jsou známy z Evropy, j. Afriky, Severní a Jižní Ameriky, Austrálie a Nového Zélandu. Pro některé oblasti je původnost nebo zplanění sporné. – Mapy: HULTÉN CP 1971:200; HULTÉN NE 1986:705.

20. *Ammi* L. – moráč *)

Ammi LINNAEUS Sp. Pl. 243, 1753. – Syn.: *Visnaga* GAERTN. Fruct. Sem. Pl. 1:92, 1788.

Lit.: WEBER U. (1941): Die anatomischen Unterschieden der Früchte von *Ammi visnaga* (L.) Lam. und *Ammi majus* L. Arch. Pharm. 279:168. – PIMENOV M. G. et POGORELOVA O. V. (1974): Sistematičeskoe položenie rodov *Ammi* L. i *Visnaga* Mill. Rast. Resursy 10:216–219. – KRÁTKÁ J. (1984): Nový nález *Ammi majus* v ČSR. Východočes. Bot. Zprav. 1984/1:9. – LEUTE G.–H. (1987): 75. *Ammi*. In: RECHINGER K. H., Flora Iranica 162:300–303. Graz.

Jednoleté lysé byliny s větvenitým kořenem. Lodyha větvená, oblá, jemně podélně rýhovaná. Listy 2× až vícekrát peřeně členěné až zpeřené, řapíkaté, s krátkými, přitisklými pochvami. Okolíky z četných okolíčků, obal i obalíčky vyvinuty. Kališní cípy drobné až nezřetelné; korunní lístky mírně paprskující, nepravidelně obvejčité, hluboce vykrojené, ohnuté, bílé. Dvounažky vejcovitě elipsoidní, z boku lehce smáčklé; merikarpia s 5 hlavními hladkými žebry, mnohem užšími než rýhy; sekreční kanálky po 1 ve valekulách a 2 na komisurální straně; stylopodium krátce kuželovité. – Asi 6 druhů rozšířených na Kanárských ostrovech, Madeíře, Azorech, ve Středozemí a v jz. Asii.

- 1a Úkrojky (lístky) dol. listů širší než horních, na okraji zubaté; stopky okolíků tenké, na bázi za zralosti neztlustlé, báze listenů obalu volné; primární žebra plodů ostrá; rostliny tmavozelené ..... 1. *A. majus*
- b Úkrojky všech listů stejně široké (čárkovité), celokrajné; stopky okolíků tlusté, za plodu na bázi ztlustlé; báze listenů obalu spojené do souvislého límečku; primární žebra plodů zaoblená; rostliny živě zelené ..... *A. visnaga* (viz Poznámka)

*) Zpracoval P. Tomšovic

Tab. 71: 1 *Petroselinum crispum*, 1a – list, 1b – plůdek z boku, 1c – příčný řez plůdkem, 1d – kadeřavý kultivar. – 2 *Apium graveolens*, 2a – báze lodyhy se ztlustlou kořenovou hlavou, 2b – list, 2c – plod, 2d – plůdek z boku, 2e – příčný řez plůdkem.

